

Egy csók és más semmi?

■ Mai Rómeók és Júliák Menekülés a házasságba?

Gyermekek gyermekei címmel a fiatalok házasságáról írtam cikket huszonhárom évvel ezelőtt. Akkor, amikor három éve már új gyámügyi rendelet tette kötelezővé, hogy az ifjúsági idegrendező intézetben kórajzot állítsanak föl minden házasodni akaró kiskorúról. A megkülönböztetett figyelem nem volt indok nélküli: hiszen dr. Bácskai József főorvos és Tímár Andrásné pszichológus elmondta, megdöbbentően sok, 320 pár kereste föl őket addig a hivatalos egybekelés szándékával. Közülük száz 18 éven aluli gyereklány az engedély kérésékor már kisbabáját hordta szíve alatt.

A világ: fekete-fehér

Tizenhatéves kor alatt ma is gyámhatósági hozzájárulás szükséges ahhoz, hogy a fiatalok egybekeljenek. Alapos környezettanulmány, orvosi vizsgálat előzi meg a hivatali áldást. A városi gyámügyi szakemberektől megtudtam: az utóbbi öt évben egyértelműen kevesebb fiatalok kereste föl őket a házasságkötés szándékával. Évente 22, majd 20, 13 esetben adtak ki engedélyt, az idén az eddigi 5 aligha fog máz az év végéig megduplázódni.

A korai házasságkötések, a jelenlegi csökkenés okaira ismét a Gyermek- és Ifjúsági Ideggondozóban kerestem a választ, ahol dr. Benkő Katalin pszichiáterrel beszélgettem.

A kamaszkor életünk legviharosabb korszaka. Ilyenkor készülünk föl a felnőtt társadalom szerepre, ilyenkor igyekszünk érzelmileg leszakadni a családról, s ez a saját nemi szerep kialakulásának ideje is. Konfliktusok okoz a mai serdülőknek, hogy a nemi érés folyamata fölgyorsult, a lelki fölkészülés azonban elnyúlt. Hosszabban időzik a fiatal a két korszak határán, ahol a régi értékeket eltéli, az újak azonban még nem alakultak ki benne. Fekete-fehér látásmódja révén ítélkezik apja, anyja életmódja, fölfogása fölött, mint az igazság föl-kent bajnoka, közben jómag, megbízható irányító nélkül csaknem eltéved a felnőttvilág dzsungelében. A „majd én megmutatom” elszántságával vagy éppen a menedékvágytól hajtva az első párkapcsolat kínál lehetőséget a kitörésre.

A korai házasságkötésekre jellemző, hogy főként a gyereklányokat a megzavart családi háttér űzi egy másfajta kapcsolatba. Az elvált, gyermeküket egyedül nevelő vagy idős, kevésbé iskolázott szülők, alkoholisták

„A kislány, alig-hogy sutba dobta a játékbabát, néhány év, és valódi apróság jövetelét gyanítja... Lehet, hogy akkor is csak sejti, hogy a gölyamése nem az életrendje szerint fródot. De hallgat a papa, a mama és a fiú előtt, amíg teheti, hisz oly messze még a szülés. A mama és a szomszédok szeme azonban csalhatatlan. Rendszerint elkezdődik a botrányok sorozata. Elő a fiút, elő a lányt: tessék házasodni!” (Délmagyarország, 1972.)

gyermekei gyakrabban menekülnek arra éretlenül is a szerelembe.

A házasság igénye általában kényszer hatására merül föl, akkor, amikor útnak van már a baba is. A környezet-tanulmányok legtöbbször igazolják a családi háttér kedvezőtlen hatását, ez az oka, hogy gyakran valóban megnyugtatóbb légkör-vár a jövevényre a befogadó, a leendő anyós-após szárnyai alatt.

A menekülés szülte párkapcsolat azonban ritkán váltja be a hozzá fűzött reményeket. Akkor, amikor az ifjú feleség és anyja maga is éretlen, s boldogulását nem a tanulásban, a rendszeres munkában keresi, hanem mindent egy lóra tesz: a házasságra, fölötté válna családnál fog. Ez az oka, hogy a gyereklányok házassága – mert általában a férj már nagykorú –, oly nagy százlékben végződik válással.

Főpróba - egybekelés előtt

Persze, vannak kivételek is. A húszéves fiú, szerelembe esvén egy 16 esztendő kislánnyal, úgy érezte, mostoha körülményei közül ki kell menekítenie imádotját. Hazavitte saját szüleihez, ahol leányuként fogadták, s nem berzenkedtek a törvénytelen együttélés miatt sem. A kislány érettségizni akart, a tanulásban sem gátolták. Csak hogy jelentkezett a baba. A két család kibékült, összeült a kupaktanács és döntött: irány az anyakönyvvezető, a templom, előtte pedig a gyámügy.

Lezajlott az esküvő, mirusszal, hóféhérben, betartva a formásgazdag. Igen ám, de ezután következett a két fiatal pokoljárása: elvesztett kamaszkorukat a házasságon belül éltek ki, a fölötté válás összes gyötrelmét együtt

szenvedték meg. Dicséretükre legyen mondván, kitartottak egymás mellett, s 4-5 év múlva egymáshoz csiszolódva harmonikussá vált meg-szenvedett boldogságuk.

A gyermekfejjel kötött házasságok azonban korántsem jelennek meg olyan tömeges méreteket manapság, mint korábban. A váratlan gyermekáldás, az erkölcsi nyomás kényszere nem zargatja idő előtt oltár elé a fiatalokat. A városban élők tisztában vannak a védekezés lehetőségeivel: nem röstellnek fogamzásgátlót fölfratni az orvossal. Ennek morális és egészségügyi következményeiről persze lehet vitatkozni, az azonban tény, hogy ezáltal sokan megmenekülnek az abortusztól és egy megdondolatlan házasságtól.

A közvélemény is jobban elfogadja az együttjárás mellett az együttélést is. Így a család sem erőlteti a korai házasságot, mivel nem tart attól, hogy megbélyegzi a világot. Divatba jött a kétlaki-ság: a fiatalok hol az egyik, hol a másik szüleinél ütik föl sátorfájukat. A pszichiáter szerint az apák-anyák bele-törődő attitűdjé inkább használ, sem mint árt a fiataloknak. Az, hogy a gyerekek így legalább szem előtt vannak, megóvják őket bizonyos ballépésektől. A fiú például rávehető, hogy dolgozzon, a lány tanulhat tovább.

A próbaházasság intézményét az egyház eltéli, a pszichiáter szerint azonban előnyösebb a fiatalok jövője szempontjából, mint egy kudarcélménnyel, válással végződő házasság. A lassúbb lelki érés szakaszában így marad idő a házassági szándék, a babavárás megérlelése is. S az sem utolsó szempont, hogy a társadalmi megtétele változása kevesebb kislányéletet követel. A fiatal lányok öngyilkosságának ugyanis gyakori oka volt korábban a szülői tiltás miatti dac.

Kell a védőháló

Tudomásul kell vennünk, hogy az emberi természet mit sem változott Shakespeare kora óta: Rómeók és Júliák ma is születnek, és itt élnek közöttünk. A megdondolatlan, tapasztalatlan, éretlen serdülők helyett nem élhetnek és nem dönthetnek a szülők, a lélek szakemberei. Egyet tehetnek: hogy ott állnak a porondon, és mint a cirkuszban, tartják nekik a védőhálót...

Chikán Ágnes

A Tisza-holtág kanyarulatában idén harmincadik alkalommal gyűltek össze a táj szerelmesei, a Mártélyi Képzőművész Tábor lakói. A jubileumra készült formás katalógus segítségével össze lehetne állítani a statisztikát: a három évtized alatt hányan fordultak meg a táborban, milyen volt a fiatalok és az idősebbek aránya, hogyan nőtt és csökkent a tanárok létszáma az évek múlásával.

Czakó János, a Mártélyi Képzőművész Táborok Baráti Körének elnöke nélkül a mártélyi nyarakat el sem lehet képzelni. Ő a mindenes, még a katalógus szerkesztője is. Nem tudom, alkotni van-e még ideje egyáltalán.

– Ha augusztus, akkor Mártély. Ezt a tábort öt évvel ezelőtt nyugodtan be lehetett volna zárni. Ekkor szűnt meg az állami támogatás és ekkor a legtöbb hasonló szabadiskola is megszűnt. Mi nem hagytuk, hogy ez Mártélyal megtörténjen. És a jövőben sem hagyjuk, hogy a tábor elkopjon. Csak kihalásos alapon múlhat el.

A legendás 4-es faház

Aznap este, amikor a táborba indultam, dixie koncertet szerveztek. Kiszin Miklós, a zenekar tagja és családja úgy dönt már kora délután, átautózik, meglátogatni a partot. Potyautasként, a nagybőgő társaságában utazom, s legelőször a „legendás négyes platzot”, keresem föl, ahol mindig dolgozik valaki. A 4-es számú faház teraszán most is találok három szorgos alkotót. A Vársárhelyen élő Erdélyi Tiborból, mióta nem találkoztunk, „hivatásos” művész lett. Műtermet is kapott az önkormányzattól.

– Régebben itt festettem meg a kiállításra szánt képeimet, most egész évben festek, ezért itt inkább lazítok – mondja az ifjú művész. – Jó a többieket figyelni. Nemcsak a mesterektől, de egymástól is tanulunk. És látjuk, hol vagyunk a mezőnyben. Év közben pedig segítjük egymást információkkal.

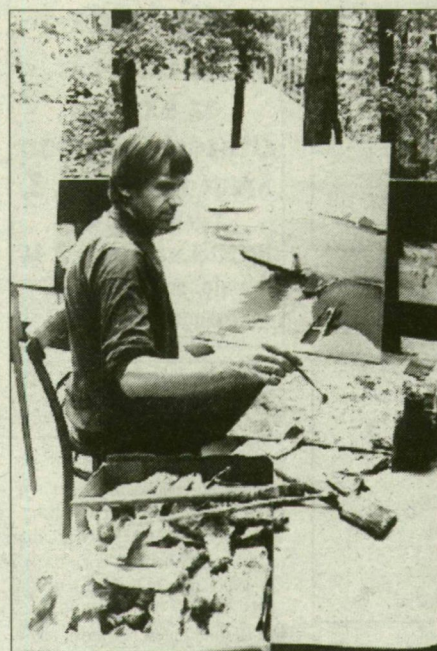
Míg a férjjel beszélgetünk, Tünde gyönyörű kéket ken föl a vászonra, gyakorolt kézzel dolgozik, ő sem kezdő már, időközben diplomát szerzett a tanárképzőben.

– Aki akar, az évközben is tud dolgozni – mondja –, nekem kicsi gyermekem van, mégis jut időm a festésre.

Öt óra után a táborban „nosztalgizáló” Mráz János járjuk körbe a tábort. Kísérom régi motoros, Szeke-ressel és Czakóval együtt vett részt a kezdeti sátorverésben. A nagyterembe megyünk, melynek sarkában a kiterített akvarellek köré csoport gyűlt össze. Fodor József festőművész, Mártély „nagy öregje” elemzi nagy szeretettel a napi termést.

„Örömmel láttam a múlt héten, hogy a város parkjait, fáit gondozók eljutottak végre a külsőbb területekre is” – írja levelében Tóth J. Dezső. Majd így folytatja: „A Debreceni és a Róna utcai rész fáit nyese-k látán gondolkodtam el azon, miért is nem segítenek a város egyes részein az ottélők környezetük rendbentartásában. A fák ágai évről-évre benőnek a járdák fölé, és sokfelé inkább kerülgetik őket, minthogy levágnák. A fűzek, a nyárfák fiatal hajtásai könnyen lemeteszhetők, nem lenne nagy munka a megstuccolásuk, mégsem csinálják meg. Látom pedig, hogy lenne rá kapacitás, sajnos, elég sok a munka nélkül otthon lévő férfinep a panelházakban. Ugyan, miért nem igazítják meg azt az egy-két fát, ami alatt élnek? És a sövényt a házuk előtt?”

■ Ha augusztus, akkor Mártély Mesterek és tanítványok

Nauberger István. Ő is visszajár

Szőnyeget sző Nagy-Czirok Noémi. (Fotó: Enyedi Zoltán)

Nyugodtan eltekinthetünk bármilyen leltártól, sokkal fontosabb a tény, hogy ez a „csillagboltos műterem” ma is fogadóképes. Amikor néhány évvel ezelőtt megszűnt az állami támogatás, a tábor vezetői kör alakítottak és szponzorokat nyertek meg ügyüknek.

Egyhelyütt a papír bársonyán szétfutó színek mellől a finom vonalak játékát hiányolja, másutt az árnyékok plasztikai értékéről mesél.

– Ne vágd le a ladik orrát! Szép ősi forma, nem szabad megcsontkítani! – szisszen föl a mester a képből kifutó téma láttán.

– Minden évben abba akarom hagyni, de sohasem sikerül – folytatja mosolyogva, mikor rám is jut néhány perce. – Mi tagadás, némi önzés is vegyül ebbe a munkába. A fiatalok között tudok regenerálódni. Nagy öröm, hogy egy-egy innen indult fiatal ma már pályatársnak számít a szakmában. Sajnos, a művészek ötven százalékára a dilettánsban is vetélytársat lát, de mi ezt másképpen gondoljuk. Nekünk az a dolgunk, hogy a tehetséges embereket fölkaroljuk.

Festegető téesszelnök

Holler László nem a szavak embere. Kérdéseimre jó részt mosollyal, vállrándítással, fejbiccentéssel „vála-

szol”, kiderül, hogy a hallgatóinak sem szókott túl sokat beszélni.

– Aki hajlandó korán kelni és reggel kimenni vele a partra festeni, az munka közben ellesheti tőle, amit tudni akar – magyarázza Mráz János. – Mester és a tanítványai együtt dolgoznak. A csoportban vannak fiatal művészjelöltek és olyan idősebb civilek, akik feltöltődni jönnek hozzá. Dolgoznak mellette orvosok, gyógyszerészek, sőt, a tanítványok között van egy valódi téesszelnök is.

Vajnai Ernő túl van már élete delén, s csak nemrég gondolt arra, hogy festeni kezd. A Hódcsillag Szövetség (hajdan Vörös Csillag téész) első embere szerénykedve rakja elé félkész képeit. Lazúrosan felkent egek, finoman átfirt tájak várnak végső befejezésre a lemezeken.

– Eddig inkább télen, hétféteken találkoztunk Holler Lacival, meg Mráz Jancsival a téész vendégházában, a „Kovács-tanyán”. Itt szoktunk hármásban festeni, ilyenkor sokat tanulok a fiúktól. Mártélyra tavaly me-

részkedtem ki először, de nem bántam meg.

A dixie környékén számos ismerős gyülekezik, itt van Szabó Tamás, a szobrászat mestere, Arany Sándor, aki csak kiugrott hétvégre, Orgovány Erika, aki tizenhároméves fiát elhozta. Az árnyas fák alatt Mentés Józseff futok össze. A népszerű színművész szabadidőruhában sétálgat, s kérdésemre elmondja, „modellként” van jelen a táborban. Felesége, Börcsök Erzsébet itt szobrászkodik, őt kísérté el Mártélyra.

Maguknak dolgoznak

A koncert szünetében végre a vezetőkkel is tudok néhány szót váltani. Rácz Erzsébet a tábort „üzemeltető” baráti kör ügyvezető elnöke csupán azt bánja, hogy jómag a sok év alatt nem lett rabja sem eszetnek, sem ceruzának. Talán majd a most két éves Luca lánya beleszeret valamelyik műfajba.

– Mióta nincs fenntartó, azóta nem kell senki elvárásainak megfelelni – mondja. – Régen ez a feladat munkaköri kötelességnek számított, most pedig magunknak dolgozunk. Nehéz a pénzeket összeszedni, de biztos vagyok benne, hogy még sokáig lesz mártélyi tábor...

Pacsika Emília

■ Véleményem szerint

Fanyűvők és falírók

Nem jó ez a nemtörődöm mód, ez a majd mások hivatalból megcsinálják szemlélet. Valaha még szégyen volt, ha a ház előtt nem volt rendben az utca. Sőt, meg is büntették érte a gazdáját. Most nem lehetne ezen elgondolkodni?

„Írt valaki nemrégiben a Délmagyarban arról, hogy le kellene fogni a falakra firkálók, festegetők kezét” – emlékeztet levelében Nagyhat József, majd azt fejtegeti, milyen sok kárt okoznak a városnak a falpiktorok. „Legalább a felnőttek odafigyel-

hetnének jobban, amikor a környezetükben lévő gyerekek összeszépítik a falakat. A szünetekben otthon unatkozók között ez most divatos lett. Aki látja – ha már a festő suhancoknak nem is mer (?) szólni – és ismeri a gyereket, mondja már meg a szüleinek. Ez a jó értelmű áruklodás talán még érhetne valamit. Hátha a szülők tudnának még tenni valamit. Vagy csak nézzük, amint lassan ellepik a házfalakat ezek az ábrák és feliratok? Netalántán azt hisszük, hogy az ilyen-minek nincsen jelentősége?”